

O PEWNYM WYNIKU ORZEKAJĄCYM
NIEMOŻLIWOŚĆ PRZEPROWADZENIA
ANALIZY SKUPIEŃ
Krótki dowód z komentarzem

Stanisław Ambroszkiewicz i Jacek Koronacki

Instytut Podstaw Informatyki PAN

Zakopane, Grudzień 2010

- Uwagi wstępne - sformułowanie problemu
- Twierdzenie o niemożliwości
- Dowód
- Parę słów komentarza

Zastanawiając się nad właściwym zrozumieniem zadania analizy skupień, widzianym w całej jego ogólności (m.in. bez zakładania a priori liczby skupień),

Jon Kleinberg tak pisze w szeroko cytowanej pracy pt. *An Impossibility Theorem for Clustering* (w: S. Becker, S. Thrun, K. Obermayer (red.), *Advances in Neural Information Processing Systems* (2002), str. 446-453):

there has been relatively little work aimed at reasoning about clustering independently of any particular algorithm, objective function, or generative data model.

I proponuje ogólne podejście aksjomatyczne:

Niech S będzie zbiorem, na którym dokonywane mają być partycje.

Jest to dowolny zbiór skończony, powiedzmy o liczności n .

Odstęp d (*distance* w oryginale) niech będzie funkcją na iloczynie kartezyjskim $S \times S$ o wartościach rzeczywistych, nieujemną i taką, że

$d(i; j) = 0$ wtedy i tylko wtedy, gdy $i = j$ oraz $d(i; j) = d(j; i)$.

Niech f będzie funkcją przypisującą każdej funkcji odstępów d odpowiadającą jej partycję (funkcją klasteryzacyjną), spełniającą następujące warunki:

- 1. Niezmienniczość względem skali: Dla każdej funkcji odstępów d i każdego $c > 0$, $f(d) = f(cd)$.
- 2. Bogactwo możliwych partycji: $\text{Range}(f)$ równy jest zbiorowi wszystkich partycji zbioru S .
- Niech l będzie partycją zbioru S , zaś d_1 i d_2 dwoma odstępami na S . Mówimy, że d_2 jest l -transformacją odstępów d_1 , jeżeli
  - (a) dla wszystkich i, j należących do tego samego skupienia partycji l , $d_2(i, j) \leq d_1(i, j)$;
  - (b) dla wszystkich i, j należących do różnych skupień partycji l , $d_2(i, j) \geq d_1(i, j)$.
- 3. Zgodność: Niech d_1 i d_2 będą dwoma odstępami. Jeżeli $f(d_1) = l$ i d_2 jest l -transformacją odstępów d_1 , to $f(d_2) = l$.

Dla żadnego $n \geq 2$ nie istnieje funkcja klasteryzacyjna f , spełniająca warunki 1-3 (niezmienniczości, bogactwa i zgodności).

Założmy, że dla odstępów d_1 mamy $f(d_1) = \{S\}$ (tzn. partycją zbioru S jest jedno skupienie S ; odstęp d_1 istnieje na mocy w-ku 2).

Pokażemy, że dla dowolnego odstępów $d_2 : f(d_1) = f(d_2)$, czyli że w-k 2 nie może zachodzić.

Tym sposobem dowód będzie zakończony.

Niech $c_1 = \min\{d_1(i, j) :$

i, j są różnymi elementami należącymi do S
(jest to minimalna odległość w d_1).

Niech $C_1 = \max\{d_2(i, j) :$

i, j są różnymi elementami należącymi do S
(jest to maksymalna odległość w d_2).

Weźmy takie $c > 0$, że $C_1/c < c_1$.

Zdefiniujmy taką nową funkcję odstępów d' , że $d'(i, j) = d_2(i, j)/c$.

Ponieważ C_1 jest największą wartością d_2 , oraz $C_1/c < c_1$, więc również $d'(i, j) < c_1$. Wartość c_1 jest najmniejsza dla d_1 , więc również $d'(i, j) < d_1(i, j)$ dla każdych różnych i, j należących do tego samego skupienia zbioru S .

Na mocy w-ku 3 d' jest S -transformacją odstępów d_1 , czyli $f(d') = f(d_1)$. Z kolei d' jest przeskalowaniem d_2 , a więc na mocy w-ku 1, $f(d') = f(d_2)$.

Ostatecznie $f(d_1) = f(d_2)$, co kończy dowód.

Analogiczny dowód można by oprzeć wychodząc od takiego odstępu d_1 , że $f(d_1) = I = \{\{s\} \in S\}$, (tzn. partycja I rozbija S na "singeltony"). Znowu łatwo pokazać, że dla dowodnego odstępu d_2 otrzymujemy $f(d_1) = f(d_2)$.

Do wykazania tej tezy należy zwiększać wartości odstępu d_1 definiując nowy odstęp d' (na mocy (3) prowadząc do otrzymania tej samej wartości funkcji f dla d' co dla d_1), będący zarazem przeskalowanym odstępem d_2 . Wówczas znowu otrzymamy $f(d_1) = f(d') = f(d_2)$.

- Oryginalny dowód Kleinberga, jakkolwiek dowodzący więcej niż potrzeba, jest długi i dość złożony. Na co wskazuje możliwość przeprowadzenia dowodu tak bardzo prostego, jak pokazany, jeśli nie na złe skomponowanie ogólnych aksjomatów analizy skupień?
- W dowodzie pokazaliśmy, że warunek bogactwa nie może być spełniony, jeśli spełnione są pozostałe dwa warunki.
- Ale to nie znaczy, że warunek zgodności albo niezmiennoczości ma sens! W niezmienionej, niby ogólnej postaci, każdy z wprowadzonych aksjomatów jest bez sensu z punktu widzenia **rzeczywistego** problemu analizy skupień. I tylko oraz aż tyle.
- Ważny cel, jaki przyświecał Kleinbergowi (i innym), nadal oczekuje właściwego sformułowania i rozwiązania. Naszym zdaniem, kluczem jest uwzględnienie potrzeby kompromisu między dopasowaniem do danych modelu uwzględniającego istnienie skupień oraz złożonością tego modelu.

DZIĘKUJEMY PAŃSTWU ZA UWAGĘ